

Հավելված N 2
ՀՀ կառավարության 2015 թ.
դեկտեմբերի 10-ի նիստի N 54
արձանագրային որոշման

**Հայաստանի Հանրապետության կենսաբանական բազմազանության պահպանության, պաշտպանության,
վերարտադրության և օգտագործման բնագավառներում 2016-2020 թվականների գործողությունների ազգային
ծրագիր**

Գործողության անվանումը	Նպատակը	Կատարողներ	Կատարման վերջնաժամկետը	Ֆինանսական ապահովումը	Ակնկալվող արդյունքը
Ռազմավարական ուղղություն 1. Կենսաբազմազանությանն առընչվող օրենսդրության և կառավարման համակարգի բարելավում					
1.1. Որոշել էկոհամակարգային ծառայությունների գնային արժեքի (ջրային, հողային և կենսաբանական պաշարների գնի որոշում) գնահատման մեթոդաբանությունը և փորձարկել բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում:	Ստեղծել նորմատիվա-մեթոդական հիմքեր էկոհամակարգային ծառայությունների արժեքավորման գործընթացը ներդնելու համար:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն.	2019 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կստեղծվեն նախադրյալներ ԷԾ-ների գնային արժեքի իրատեսական գնահատման համար:
1.2. Մշակել և ՀՀ կառավարության քննարկմանը ներկայացնել ՀՀ օրենքի նախագիծ <<Բուսական աշխարհի մասին>> և <<Կենդանական աշխարհի մասին>> ՀՀ օրենքներում փոփոխություններ կատարելու մասին>>:	Սահմանել կենսաբանական պաշարների գնահատման և օգտագործման ենթակա չափաբանակների որոշման մեխանիզմները:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2017 թ.	Ֆինանսական ապահովում չի պահանջում	Կենսաբանական պաշարների կառավարումը կկատարելագործվի:
1.3. Մշակել ՀՀ կառավարության արձանագրային որոշման նախագիծ՝ ՀՀ բնապահպանական բարձր	Նպաստել անտառների կայուն կառավարմանը	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն.	2020 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կորոշվեն բնապահպանական բարձր արժեք ունեցող անտառները և

արժեք ունեցող անտառների որոշման չափանիշների մասին:					կրարելավվի դրանց կառավարումը:
1.4. Մշակել ex-situ (տեսակների պահպանությունը բնակմիջավայրից դուրս) հավաքածուներ պահպանող հաստատությունների միջև տվյալների փոխանակման կարգ և ներառել ազգային ու միջազգային կատալոգներում պահպանվող նմուշների վերաբերյալ անձնագրային և բնութագրման տվյալներ:	Ապահովել գենետիկական ռեսուրսների մատչելիությունը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2017 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Համալրված կատալոգները հիմք կհանդիսանան հավաքածուների արդյունավետ կառավարման և տվյալների մատչելիության ապահովման համար:
Ռազմավարական ուղղություն 2. Կենսաբազմազանության և էկոհամակարգերի պահպանության բարելավում, խախտված բնակմիջավայրերի վերականգնում					
2.1. Գույքագրել ու քարտեզագրել անտառային և արոտավայրային դեգրադացված ու մասնատված էկոհամակարգերը, բացահայտել բնակմիջավայրերի կորստի ուղղակի և անուղղակի պատճառները:	Աջակցել կենսաբանական բազմազանության բնակմիջավայրերի պահպանությանը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2019 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կարևոր էկոհամակարգերի դեգրադացմանը նպաստող սպառնալիքները կբացահայտվեն:
2.2. Անցկացնել կլիմայի կանխատեսվող փոփոխության հետ կապված ՀՀ հազվագյուտ էկոհամակարգերի խոցելիության գնահատում՝ ներառյալ փոփոխությունների համակարգչային մոդելավորումը:	Նպաստել կլիմայի փոփոխության նկատմամբ հազվագյուտ էկոհամակարգերի հարմարողականության ուժեղացմանը	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2020 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կբացահայտվի հազվագյուտ էկոհամակարգերի խոցելիությունը կլիմայի փոփոխության դեպքում և հնարավոր կլինի բարելավել դրանց վիճակը:
2.3. Շարունակել կենսաբազմազանության	Ապահովել նոր ԲՀՊՏ-ների և էկոցանցի	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն.	2017- շարունակական	ՀՀ օրենքով չարգելված	Կենսաբանական և լանդշաֆտային

պահպանության համար կարևոր թռչնաբանական և բուսաբանական տարածքների, ինչպես նաև Ռամսար տարածքների գույքագրումը:	ստեղծման գործընթացը:	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)		աղբյուրներ	բազմազանության <i>in-situ</i> պահպանության համար գիտական եզրահանգումներն առկա կլինեն:
2.4.Անցակցնել բուսա-կենդանական տեսակների գնահատում ըստ Բնության պահպանության միջազգային միության չափանիշների, պատրաստել վտանգված տեսակների բնակմիջավայրերի երկրատեղեկատվական համակարգի քարտեզները:	Նպաստել բուսական և կենդանական տեսակների անհետացման կանխարգելմանը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2020 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կատեղծվեն նախադրյալներ տեսակների ավելի արդյունավետ պահպանության համար:
2.5. Մշակել և ներդնել Հայաստանում խոշոր կաթնասունների (մուֆլոն, բեզուարյան այծ, ազնվացեղ եղջրու, ընձառյուծ) պահպանության գործողությունների ծրագրեր:	Ապահովել վտանգված կենդանատեսակների պահպանությունը և վերականգնումը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2017- շարունակական	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Խոշոր կաթնասունների պոպուլյացիաների վիճակը կբարելավվի:
Ռազմավարական ուղղություն 3. Կենսաբազմազանության վրա ուղղակի ճնշման կրճատումը և կայուն օգտագործման խթանումը					
3.1. Գնահատել կենսաբազմազանության և էկոհամակարգային ծառայությունների վրա փոքր հիդրոէլեկտրակայանների և հանքարդյունահանման ազդեցությունը, մշակել և ներդնել դրա վերացման /նվազեցման միջոցառումների պլան:	Նվազեցնել էկոհամակարգերի վրա մարդածին ճնշումը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն. ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարություն	2020 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Գնահատման արդյունքները կօգտագործվեն բնապահպանական գործընթացներում, միջոցառումների իրականացման շնորհիվ կգրանցվի բացասական ազդեցության նվազեցում:
3.2.Բացահայտել լայն կիրառում ունեցող	Աջակցել կենսապաշարների	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն.	2018 թ.- շարունակական	ՀՀ օրենքով չարգելված	Կենսապաշարների մասին հստակ

բուսատեսակները և որսակենդանիները, գնահատել դրանց պաշարները և որոշել հավաքի/որսի չափաքանակները:	կայուն կառավարման սկզբունքների ներդրմանը:	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)		աղբյուրներ	տեղեկատվության հիման վրա կիրականացվի կենսաբազմազանության տեսակների կայուն օգտագործում:
3.3. Մշակել առաջարկներ համայնքային և մասնավոր սեփականության տարածքներում կենսաբազմազանության պահպանության խրախուսման վերաբերյալ:	Նպաստել կենսաբանական բազմազանության պահպանությանը և կայուն օգտագործմանը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն	2019 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կստեղծվեն նախադրյալներ խրախուսման միջոցով համայնքային և մասնավոր սեփականության տարածքներում կենսաբազմազանության պահպանության համար:
3.4. Մշակել և իրականացնել համայնքներում էկո- և ագրոգրոսաշրջության զարգացման ծրագրերը:	Աջակցել բնության պահպանությունը չխաթարող համայնքների զարգացման գործընթացին:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2020 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Համայնքների համար կապահովվեն լրացուցիչ /այլընտրանքային եկամուտներ, կստեղծվեն պայմաններ կենսաբազմազանության պահպանության և կայուն օգտագործման համար:
3.5. Գնահատել Սևանա լճի արժեքավոր ձկնատեսակների ձվադրավայր հանդիսացող գետերի էկոլոգիական վիճակը, բացահայտել տեսակներին սպառնացող վտանգները, մշակել և ներդնել դրանց պոպուլյացիաների վերականգնման գործողությունների ծրագիր:	Ապահովել արժեքավոր ձկնատեսակների պահպանությունը և վերականգնումը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն	2016 թ.- շարունակական	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Արժեքավոր ձկնատեսակների պոպուլյացիաների վիճակը կբարելավվի:
3.6. Մշակել և իրականացնել մշակաբույսերի հին	Նպաստել ավանդական	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն.	2017 թ.- շարունակական	ՀՀ օրենքով չարգելված	Մշակաբույսերի հին ավանդական սորտերի

ավանդական, մասնավորապես՝ մշակումից դուրս մղված սորտերի, գենոֆոնդի վերականգնման և պահպանման գործողությունների ծրագիր:	մշակաբույսերի սորտերի գենոֆոնդի պահպանությանը:	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ). ՀՀ Ագրարային համալսարան հիմնադրամ (համաձայնությամբ)		աղբյուրներ	գենոֆոնդը արդյունավետ կապահպանվի:
Ռազմավարական ուղղություն 4. Կենսաբազմազանության կորստի հիմնական պատճառների վերացումը՝ միջնյուղային հարաբերությունների կարգավորման և բնակչության իրազեկության բարձրացման միջոցով					
4.1. ՀՀ վարչապետի որոշմամբ ստեղծել <<Կենսաբազմազանության մասին>> կոնվենցիայով ստանձնած պարտավորությունների կատարումն ապահովող միջգերատեսչական համակարգող խորհուրդ:	Նպաստել կենսաբանական բազմազանության պահպանության և օգտագործման բնագավառներում միջնյուղային հարաբերությունների կատարելագործմանը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն. ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարություն. ՀՀ առողջապահության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա	2016 թ.	Ֆինանսական ապահովում չի պահանջում:	Կենսաբազմազանության պահպանության, օգտագործման և վերականգնման հետ կապված տնտեսական և սոցիալական ոլորտներում իրականացվող գործողությունները կհամակարգվեն և կգնահատվեն:

		(համաձայնությամբ)			
4.2. Մշակել առաջարկություններ ոլորտային քաղաքականություններում կենսաբազմազանության պահպանության և էկոհամակարգային մոտեցումների ներդրման ուղղությամբ:	Ստեղծել սիներգիկ քաղաքական դաշտ կենսաբանական բազմազանության ու էկոհամակարգային ծառայությունների պահպանության առումով:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն. ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն. ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարություն.	2017 թ.	Ֆինանսական ապահովում չի պահանջվում	Ճյուղային քաղաքական փաստաթղթերում և ծրագրերում հաշվի կառնվեն կենսաբազմազանության և էկոհամակարգային ծառայությունների պահպանության հարցերը:
4.3. Վերլուծել բնական էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության վրա տնտեսության տարբեր ճյուղերի ազդեցության գնահատման մեթոդաբանությունն ու միջազգային փորձը՝ մեթոդիկաների տեղայնացման նպատակով:	Նպաստել կենսաբանական բազմազանության և էկոհամակարգերի վրա մարդածին ճնշման նվազեցմանը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2020 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության վրա տնտեսության տարբեր ճյուղերի ազդեցության գնահատումը կիրականացվի ժամանակակից մեթոդներով:
4.4. Մշակել և իրականացնել կենսաբազմազանության պահպանության և կայուն օգտագործման վերաբերյալ հանրային իրազեկության բարձրացման և տեղեկատվության տարածման ծրագիրը:	Նպաստել հանրության գիտելիքների ընդլայնմանը՝ կենսաբանական բազմազանության վիճակի, կորստի պատճառների, պահպանության, օգտագործման և վերականգնման	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ).	2019 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Բնակչության տարբեր շերտերը իրազեկված կլինեն կենսաբազմազանության հիմնախնդիրների մասին:

	վերաբերյալ:				
4.5. ՀՀ բնապահպանության նախարարության կայք էջում ստեղծել տեղեկատվական համացանցային ռեսուրս կենսաբազմազանության պահպանության և կայուն օգտագործման մասին:	Ապահովել ժամանակակից տեխնոլոգիաների միջոցով ոլորտային խնդիրների մասին իրազեկությունը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն.	2016- շարունակական	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Մշտապես գործող on-lain ռեսուրսի միջոցով կենսաբազմազանության նշանակության և արժեքի մասին լավ տեղեկացված հասարակության լայն շերտեր:
4.6. Բարձրացնել շահագրգիռ կողմերի իրազեկությունը Նագոյայի արձանագրության վերաբերյալ, քննարկել արձանագրության վերաբերյալ ազգային մոտեցումները և նախանշել հետագա քայլերը:	Ստեղծել նախադրյալներ Նագոյայի արձանագրության վավերացման համար:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ).	2018 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Ավելի իրազեկ շահագրգիռ կողմերը կնպաստեն Նագոյայի արձանագրության վավերացման գործընթացին:
Ռազմավարական ուղղություն 5. Կենսաբազմազանության պահպանության և բնական պաշարների կայուն օգտագործման ոլորտում գիտական հետազոտությունների, գիտելիքների կառավարման և ներուժի ստեղծման ակտիվացումը					
5.1. Կենսաբազմազանության հիմնախնդիրներին առնչվող գիտական հետազոտությունների գերակա ուղղությունների սահմանում և դրանց շրջանակներում գիտական ծրագրերի իրականացում:	Ապահովել գիտականորեն հիմնավորված կենսաբանական բազմազանության պահպանությունը և կենսապաշարների արդյունավետ օգտագործումը:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2018 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կորոշվեն գիտական հետազոտությունների հիմնական ուղղությունները, գիտական հետազոտությունների արդյունքները կօգտագործվեն կառավարչական որոշումներ ընդունելիս:
5.2. Իրականացնել ինվազիվ տեսակների զույքագրում, բացահայտել ՀՀ տարածք ներթափանցելու ուղիները և գնահատել էկոհամակարգերում տարածվածության աստիճանը:	Ստեղծել նախադրյալներ ինվազիվ տեսակների բացասական ազդեցությունը կանխելու համար:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ)	2020 թ.	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Կստեղծվեն նախապայմաններ ինվազիվ տեսակների ազդեցության կանխարգելման առումով:
5.3. Մշակել դասընթացների ծրագիր և կազմակերպել կենսաբազմազանության ոլորտում գիտելիքների	Նպաստել տարբեր թիրախային խմբերում կենսաբանական	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն.	2017 թ.- շարունակական	ՀՀ օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Թիրախային խմբերը իրենց գործունեության ընթացքում հաշվի կառնեն

ձեռքբերման և որակավորման բարձրացման դասընթացներ տարբեր թիրախային խմբերի համար:	բազմազանության ոլորտում գիտելիքների ձեռքբերման գործընթացին:	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ).			կենսաբազմազանության հետ կապված խնդիրները:
5.4. Կենսաբազմազանության մոնիթորինգի համակարգի ներդրման համար մշակել մասնագետների գիտելիքների և որակավորման բարձրացման դասընթացների ծրագիր և կազմակերպել մասնագետների վերապատրաստում:	Ստեղծել երաշխիքներ մոնիթորինգի որակով և արդյունավետ իրականացման համար:	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ).	2020 թ.	Հայաստանի Հանրապետության օրենքով չարգելված աղբյուրներ	Մոնիթորինգի իրականացումը կկատարվի լիարժեք ծավալով և որակով:

